International Journal of Advanced Academic Studies 2021; 3(4): 160-165

International Journal of Advanced Academic Studies

E-ISSN: 2706-8927
P-ISSN: 2706-8919
www.allstudyjournal.com
IJAAS 2021; 3(4): 160-165
Received: 17-10-2021
Accepted: 03-11-2021

ਲਖਵੀਰ ਕੌਰ ਡਾ
ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬਠਿੰਡਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

Corresponding Author:
ਲਖਵੀਰ ਕੌਰ ਡਾ
ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬਠਿੰਡਾ, ਪੰਜਾਬ, ਭਾਰਤ

ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚਲੀ ਕਰੂਪਤਾ ਦਾ ਗਲਪੀ-ਪ੍ਰਵਚਨ-ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ

ਲਖਵੀਰ ਕੌਰ ਡਾ

Abstract

ਡਾਰਵਿਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ *ਕੁਦਰਤੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ, ਵੰਸ਼ਗਤ ਅਤੇ ਵਰਣ ਨੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।* ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਬੀਜ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜਣਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਕਾਰਜ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਵੀ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲੋ ਆਪਣੇ ਜੈਵਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। *ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਾਮ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇਸਮਾਜ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈਇਹ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।* ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ।ਰਜ਼,ਮੁੱਲ ਤੇ ਰੀਤੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ,ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਵਰਜਣਾਵਾਂ ਵੀ ਆਰੋਪਤ ਹਨ।ਇਉਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਖੁੱਲੀ ਖੇਡ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਮਨ ਅਧੀਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਜਾਤੀ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ, ਗੋਤ, ਕਬੀਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਾੜਿਆ ਕਾਰਨ ਕਾਮ ਦੇ ਕਈ ਵਿਚਲਤ ਰੂਪ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰੂਪ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਦਾ ਹੈ।

Keywords: ਵੇਸਵਾਚਾਰੀ, *ਪਰਿਵਰਤਨ,ਵੰਸ਼ਗਤ,* ਸਭਿਆਚਾਰ, ਹਾਂਸ਼ੀਆਕ੍ਰਿਤ ਹੈਣੀਆ, ਕਰੁਣਾਮਈ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ।

Introduction

ਨਰ ਮਾਦਾ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਜੀਵੰਤ, ਜਰਖੇਜ਼ ਤੇ ਜਟਿਲ ਸੰਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪਦਾਰਥਾਂ,ਸ਼ਕਤੀਆਂ,ਸਥਿਤੀਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਲੱਖਾਂ ਕਰੌੜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਪ੍ਰਤਿਕੂਲਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੇ ।ਲਸਰੂਪ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ।ਡਾਰਵਿਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ " ਕੁਦਰਤੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਵਿਕਾਸਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ,ਵੰਸ਼ਗਤ ਅਤੇ ਵਰਣ ਨੇ ਮੁੱਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ।"[1] ਪੁਰਸ਼ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਕਸਤ ਹੋਈ ਬੀਜ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਜਣਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਕਾਰਜ ਜਿੱਥੇ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ,ਉੱਥੇ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਆਨੰਦ ਲੈਣਾ ਵੀ ਹੈ।ਪਰੰਤੂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਇਹ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨਾਲੋ ਆਪਣੇ ਜੈਵਿਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਭਾਅ ਪੱਖੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ। Encyclopedia of Social Science ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਭਿੰਨਤਾ ਬਾਰੇ ਦਰਜ਼ ਹੈ, " ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਕਾਮ ਵਿਵਹਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇਸਮਾਜ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈਇਹ ਹੋਰ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।"[2]

ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਤੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਨੈਤਿਕ |ਰਜ਼,ਮੁੱਲ ਤੇ ਰੀਤੀਆਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ,ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਵਰਜਣਾਵਾਂ ਵੀ ਆਰੋਪਤ ਹਨ।ਇਉਂ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਕਾਮ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਖੁੱਲੀ ਖੇਡ ਨਾ ਰਹਿ ਕੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰਕ ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਦਮਨ ਅਧੀਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਜਾਤੀ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜਾਂ ਵਿਚ ਜਾਤ, ਗੋਤ, ਕਬੀਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੂਜੇ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਪਾੜਿਆ ਕਾਰਨ ਕਾਮ ਦੇ ਕਈ ਵਿਚਲਤ ਰੂਪ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਰੂਪ ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਦਾ ਹੈ।

Ronald W.Smith & Frederick W.Preston B/ Sociology An Introduction ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਪੈਸੇ ਲਈ ਕਾਮ ਭੋਗ ਵਿਚ ਜੁਟਣਾ, ਵੇਸਵਾਗਮਨੀ ਹੈ।* ਡਾ. ਸੰਤੋਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ (Prostituion in India) ਵਿਚ ਵੇਸਵਾ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ *ਵੇਸਵਾ ਉਹ ਔਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਧਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਰਦਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਤਨਕਾਮ ਭੋਗ ਲਈ ਵੇਚਦੀ ਹੈ।* ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਕਾਮ ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਸਾਂਝ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਜਾਂ ਬਚਨਬੱਧਤਾ ਹੈ।ਆਰਥਿਕ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਧਾਲਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨਾਲ ਭੱਜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਖਪਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਐਸ਼ੋ ਆਰਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਇਛੁੱਕ ਲੜਕੀਆਂ ਤੇ ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।ਵਰਤਮਾਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਧੰਦੇ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਕੈਪਟਨ ਐ|.ਡੀ.ਕੋਲਾਬਵਾਲਾ ਨੇ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਇਸ ਰੂਪ ਨੂੰ 'ਕਾਮ ਵਿਹਾਰ ਰਾਹੀਂ ਵਪਾਰ' ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।[5]

ਵੇਸਵਾਚਾਰੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਆਪੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਧੰਦਾ ਸਰਕਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿੰਦਿਆਂ ਭਾਵ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਪਰੰਤੂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਧੰਦਾ ਸਮਾਜ, ਧਰਮ,ਸਦਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪੱਖੋਂ }ਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ }ਰ ਇ/ਲਾਕੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।ਪਰੰਤੂ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਜਾਤੀ ਜਮਾਤੀ ਸਮਾਜਕ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ }ਰੀਬ ਤੇ ਅਮੀਰ ਵਿਚਕਾਰ ਪਾੜਾ ਇੰਨ੍ਹਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ }ਰੀਬ ਵਿਆਕਤੀ ਕੋਲ ਨਾ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਹੂਲਤਾ।ਇਸ ਧੰਦੇ ਦਾ ਰੂਪ ਤੇ ਸਥਿਤੀ ਭਾਵੇਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘਿਨੌਣੀ, ਕਰੁਣਾਮਈ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਧੰਦਾ ਉਪ ਸਿਸਟਮ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਸਮਕਾਲੀ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਕਥਾਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦਾ ਵਿ੍ਹਾ-ਵਸਤੂ, ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿ੍ਹਟੀ ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਪੱਖਾ ਢੇ ਬਣਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ। ਉਸਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੌਦਾਂ (14) ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ, ਤੇਰਾ (13) ਨਾਵਲ ਅਤੇ ਦਸ ਨਾਟਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਉਸਦੀ ਉਸ ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਤੇ ਚੇਤਨਾ ਦਾ ਪਾਸਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਉਸਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਵਿਗਾੜਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸੰਗਤੀਆ ਦਾ ਵਿ੍ਹਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਨਾਵਲ ਢੇ ਨਵੇਂ ਨਾਇਕ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਉਸਦੇ ਨਾਵਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੇਚੀਦਾ ਸੱਮਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਰੋਕਾਰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾਵਲ ਢੇਂਧਲੇ ਪਾਣੀÓਅਜਿਹਾ ਨਾਵਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਸੱਮਸਿਆ ਨੂੰ ਪਕੜਿਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਗੰਭੀਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੂੰਹ ਮੱਥੇ ਢੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਧੱਬਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਸੱਮਸਿਆ ਢੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾਰੀਜਾਤੀ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਦੇ ਪਿਸਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਜਾਤੀ-ਜਮਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਿਆ ਦੀ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਨੀਤੀ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਮਰਦ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜ ਦੀ ਬਣਤਰ ਜਿਹੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਵਸਤੂ ਤੱਕ, ਵਸਤੂ ਤੋਂ ਨਿਮਨ ਵਸਤੂ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਔਰਤ ਉਸ ਜੂਨੀ ਦੀ ਿਕਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਜੂਨੀਆ ਢੇ ਹਾ੍ਹੀਆਕ੍ਰਿਤ ਜੂਨੀਆ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਢੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਨਿਮਨ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਹ ਸੱਮਸਿਆ ਦੀ ਪੇ੍ਹਕਾਰੀ ਲਈ ਜੋ ਕਥਾਕਾਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਾਤਰ ਅਤੇ ਭਾ੍ਹਾਈ ਮੁਹਾਵਰਾ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ਉਹ ਨਾ ਤਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੱਚਰਤਾ ਤੇ ਨਿਮਨ ਪੱਧਰ ਢੇ ਸੁਆਦ ਚੁਸਕੇ ਦੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਵਾਉਂਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਔਰਤ ਦੀ ਕਰੁਣਾਮਈ ਮਨੋ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਲਈ ਿ਼ਮੇਵਾਰੀ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਕਰਨ ਹਿਤ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਢੇ ਜਿਹੜਾ ਥੀਮਕ ਪੱਖ ਉੱਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋ÷ੀ-ਰੋਟੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮ÷ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਵਸਤੂ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਵਿਡੰਬਣਾ ਨਾਵਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀ ਵਸਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਾਓ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਢੇ ਲਾਹਨਤ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਨਾਵਲੀ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ-ਵਿਧੀ ਬਹੁ-ਕਥਾਵੀ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਇਕਾਈਆਂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਕ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਾਵਲੀ ਸੰਗਠਨ

ਨੂੰ ਬੱਝਵਾਂ ਤੇ ਇਕਸੁਰਾ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਵੀਟੀ, ਰਾਜੀ, ਮੀਤੋ, ਨੀਤੂ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ, ਰਜਨੀ, ਤਾਰੋ, ਮੀਨੂੰ ਅਤੇ ਦੀਪਾ ਆਦਿ ਗੁਰਬਤ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਇਸ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਕਥਾ- ਲੜੀਆ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਥੀਮ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ÷ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜਿਸ ਦੀ ਹੋਣੀ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਸਭਿਆ ਸਮਾਜ ਉਤੇ ਕਾਲਾ ਕਲੰਕ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਵਿਅੰਗ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿਗਾੜ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸਗੋਂ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਕਰਕੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚਲਾ ਦੁਖਾਂਤ ਕਲਾਸ ਦੀ ਦੁਖਾਂਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਕਾਣ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ।

ਅਨਪੜਤਾ ਤੇ ਬੇਰੁ÷ਗਾਰੀ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਕ-ਆਰਥਕ ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਬਰਜੁਆਵਾਦੀ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਕੀ ਢਾਂਚਿਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਰਜੁਆਵਾਦੀ ਸੁਭਾਅ ਵਿਚ ਹਨ। ਸੱਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਚਿਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਵੀ ਬਰ÷ਆਜੀ ਦੇ ਹਿੱਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਥੇ ਬਹੁ-ਸੰਖਿਅਕ ਲੋਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਗ੍ਰਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਲਪ-ਸੰਖਿਆ ਕੋਲ ਦੇਸ ਦੀ ਅੱਧੀਓ ਵੱਧ ਦੌਲਤ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੀ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਿ÷ੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਮਾਤੀ ਪਾੜਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਿ÷ੰਦਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜਮਾਤੀ ਪਾੜਾ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਹਨੇਰਗਰਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਮਾਜ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ ਸੋਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੰਬੂਰ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਇੱਤ ਆਬਰੂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਇਹੋ-ਜਿਹਾ ਕਿੱਤਾ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਅਕ, ਰੁੰਗਾਰ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਵਿਅੰਗ ਹੈ,ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਣ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਰਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਵੀਟੀ ਜੋ ਨਾਵਲ ਦੀ ਇਕ ਪਾਤਰ ਹੈ ਉਹ +2 ਪਾਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਨੰਟੀ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਹੈ ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਬੇਰੋ÷ਗਾਰ ਹਨ। ਨੌਕਰੀ ਜਾਂ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੋਵੇਂ ਿ÷ੰਦਗੀ ਦੀ ਨਿਰਾਂਤਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹਨ।

ਉਸਾਰੂ}ਚੇਤਨ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਲਤ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਧਰੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਸ਼ਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਵੇਚਣ ਤਕ ਮ÷ਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਕਰਕੇ ਹੀ ਘਰ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਭੈਣ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਸਵੀਟੀ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮ÷ਬੂਰ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਅਤੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਇਹ ਸਭ ਵੇਖ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਵੀਟੀ ਅਮਰੀਕਨ ਗੋਲਡੀ ਨਾਲ ਘੁੰਮਣ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਨੰਟੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਗੋਲਡੀ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਪਹਿਲਾ ਹੀ ਵਸੂਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

"ਹ÷ਾਰ ਹ÷ਾਰ ਦੇ ਦੋ ਨੋਟ ਗੋਲਡੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਮੁੱਠੀ 'ਚ ਦਿੰਦਿਆ ਕਿਹਾ, 'ਤੂੰ ਇੰਨਜਾਇ ਕਰ ਯਾਰ, ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਮਦਰ ਨੂੰ ਚੈਕ-ਅੱਪ ਕਰਵਾ ਲਿਆਵਾਂ।' ਉਹ ਨਾਲ ਗੋਲਡੀ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਲੇ ਐਨੇ ਪੈਸਿਆ ਨਾਲ ਨੀ ਸਰਨਾ ਹੁਣ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਯੋਗੇ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਮਹਿੰਗਾਈ ਵੇਖ ਲਾ ਕਿੰਨੀ ਹੋਈ ਪਈ ਐ।"

ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਨੰਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਸ਼ਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਸਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਵੀਟੀ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮ÷ਬੂਰ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ।

ਇਉਂ ਬਰ÷ਆਜੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੈਸਾ ਅਮੀਰ ਤੇ ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਧਿਰ ਕੋਲ ਸ਼ਸ਼ਨੀ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਆਪਣੇ ਅਮਾਨਵੀ ਰੂਪ ਦਾ ਕੌਤਕ ਵੀ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮ÷ਬੂਰ ਤੇ ਲਾਚਾਰ ਧੀਆ-ਬੇਟੀਆਂ ਦੀ ਇ÷ਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰੇ-ਵਪਾਰ ਬੇਪਰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਸ਼ੋਸ਼ਨ ਨਾਲ ਦੇਹ ਵੀ ਇਸ ਜਮਾਤ ਦਾ ਇਕ ਸੁਗਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਲਸ਼ੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸੁਰ ਇਸ ਨਾਲ ਦੀ ਗਹਿਨ ਧੁਨੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਧੁਰ ਅੰਦਰ ਤਕ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪਾਤਰ ਰਾਜੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਵੀ ਬੀ. ਏ. ਪਾਸ ਬੇਰੋ÷ਗਾਰ ਹੈ। ਘਰ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਸੱਸ ਤੇ ਸਹੁਰਾ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਨਾਲ ਲੜਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਹਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਅਲੱਗ ਹੋ ਜਾਵੋ। ਉਹ ਵਿਹਲਾ ਨਸ਼ਿਆ ਦਾ ਆਦਿ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਬੀ. ਏ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਚੁੱਲੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੁਆ ਸਕਦੀ, ਕਰਨੀ ਕੀ ਏ ਸਾਂਭ ਕੇ। ਫੇਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗਾ। ਰੌਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗਾ, 'ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਮੁਹਰੇ ਜਾ ਕੇ ਅੱਗ ਲਾ ਲੈਣੀ ਐ, ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ। ਇਸ ਰੌਲੇ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਰਜਿਸਟਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਬੈਂਕ ਤੋਂ ਦੋ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕਰ÷ਾ ਲਿਆ। ਅਜੇ ਮਕਾਨ ਬਣ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨਸ਼ਾ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਉਸ ਨਾਲ ਬਦਸਲੂਕੀ ਉਤੇ ਉਤਰ ਆਇਆ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਪਾਸ ਆ ਗਈ। ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਕਰ÷ਾ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੀ ਇਸ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਝੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਮੁੰਦਰਾ ਚਿਰਾਗ ਨੂੰ ਚੱਸਦੀ ਹੈ:

> ਕਿਸ਼ਤਾਂ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਦੀਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਪੂਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਆਂਟੀ। ਸ਼ਰਮ-ਹਯਾ ਵੀ ਗੁਆ ਲਈ। ਘਰ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮਰ ਕੇ ਛੁੱਟ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਆਏ ਦਿਨ ਮਰਦੀ ਆਂ....। ਨਾ ਮਾਂ ਵੱਲ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾ ਕੇ ਝਾਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ, ਨਾ ਪਿਉ ਵੱਲ।

ਨਾਵਲ ਦੀ ਇਹ ਕਥਾ ਲੜੀ ਸਰਮਾਇਆਦਾਰੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੀ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੇ ਕਾਗ਼ਜ਼ੀ ਮੁੱਲ ਉੱਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਕਟਾਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਸਜਾਵਟੀ ਮੁੱਲ ਤਾਂ ਰਖਦੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਰੁ÷ਗਾਰੀ ਮੁੱਲ ਤੋਂ ਨਿਗੁਣੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਤੂ ਅਤੇ ਤਾਰੋ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਮ÷ਬੂਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਪਤੀ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਇਸ ਕਦਰ ਆਦੀ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੀਆ ਪਤਨੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਮਰਦਾਂ ਕੋਲ ਭੇਜਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ। ਨੀਤੂ ਦਾ ਪਤੀ ਨੇਕ ਸਿੰਘ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਰਾਏ ਮਰਦ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਨੀਤੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ *"ਪੱਟੂਆ, ਰੰਨ ਤਾਂ ਜਵਾਂ ਸੁਲਫ਼ੇ ਦੀ ਲਾਟ ਈ ਲਈ ਫਿਰਦੈਂ।"*

ਉਸਦੇ ਮੂਹੋਂ ਇਹੋ-ਜਿਹੇ ਅਪਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਨੇਕ ਸਿੰਘ ਉਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ। ਸਗੋਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੌਣ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਨਾਲ ਸੌਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। *"ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੀ ਰ÷ਾਮੰਦੀ ਨਾਲ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਿਵੇ. ਤੇ÷ਾਬ ਨਾਲ ਨਹਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਫੇਰ...ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਸ਼ਾਤਰ, ਨਸ਼ਿਆ ਦੀ ਸ਼ਾਤਿਰ, ਨੇਕ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਅਨੇਕਾਂ ਯਾਰ ਬਣਨ ਲੱਗੇ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੀ ਹੱਤਕ, ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਨੀਤੂ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਕਲਪਦੀ, ਮੈਂ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਨਿੱਘਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ?"*

ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨੇਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਧਰੰਗ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਮੰਜੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਭਰਾਵਾਂ ਵਰਗੇ ਯਾਰ ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਰਾ ਵਾਚ ਗਏ। ਉਸ ਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨੀਤੂ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਕੇ ਉਹ ਰੋਟੀ ਲਈ ਇਹ ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮ÷ਬੂਰ ਹੈ।

ਤਾਰੋ ਦੇ ਘਰਵਾਲਾ ਜੈਲਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਰਦਾਰ ਕੋਲ ਸੀਰੀ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ, ਭੁੱਕੀ, ਨਸ਼ਾ ਆਦਿ ਦੇ ਛੱਡਦਾ ਤੇ ਉਸ ਕੋਲੋ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦਾ। ਜੈਲਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਸਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਨਾ ਥੱਕਦਾ, ਅਖੇ ਸਰਦਾਰ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਕਰਦਾ। ਜੈਲਾ ਹੋਲੀ-2 ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਭੁੱਕੀ ਉਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ। ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਅੱਖ ਹੁਣ ਜੈਲੇ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ, ਤਾਰੋ ਉਤੇ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਜੈਲੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਤੋਂ ਭੁੱਕੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੁਣ ਤਾ ਔਖਾ ਹੈ; ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਖਤਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਜੈਲਾ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਤੂੰ ਤਾਰੋ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਭੇਜਦੇ । ਭਾਂਡੇ ਚੁਕਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਉਸ ਨੇ ਤਾਰੋ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਤੈਨੂੰ ਭਾਂਡਿਆ ਦਾ ਭਾਰ ਲਗਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੋਠੜੀ ਵਿਚ ਗਈ ਤਾਂ ਸਰਦਾਰ ਉਸ ਵੱਲ ਵਧਿਆ :

> *"ਉਹ ਕੋਠੜੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਦੀ ਭੱਜਦੀ ਆਈ-ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਕੁੱਤੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ" ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਤੂੰ ਬੰਦਾ ਕਹਾਉਨੈਂ। ਫਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਤੇਰੇ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਦੇ। ਭੋਰਾ ਸ਼ਰਮ ਹੈਗੀ ਆ ਤਾਂ ਡੁੱਬ ਮਰ ਕਿਸੇ ਖੂਹ ਖਾਤੇ ਵਿਚ।"*

ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹੁਣ ਜੈਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਪਰ ਤਾਰੋ ਨੇ ਘਰ ਦੇ ਚੁੱਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦੇ ਧੰਦੇ ਵਿਚ ਝੋਂਕ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਡਰਾਈਵਰਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੀ ਲੁਕਦੀ-ਲੁਕਾਉਂਦੀ।

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਪਾਤਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਉ ਉਸਦੀ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਮਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਉਤੇ ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਕੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸੀ ਉੱਤੇ ਚਾਦਰ ਪਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਦੋਵੇਂ ਭੈਣ-ਭਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਤਾਇਆ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ ਤੇ ਭਰਾ ਦੋਵੇ

ਸਤਿਸੰਗ ਸੁਣਨ ਲਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਅੱਤ ਦੀ ਗਰਮੀ ਞਿ ਦੁਪਹਿਰ ਟਾਈਮ ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਘਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਘਰ ਵਿਚ ਇਕੱਲੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰਲਾ ਜਾਨਵਰ ਜਾਗ ਉਠਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਉਹ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਬੁਝੀ-2 ਰਹਿਣ ਲੱਗੀ। ਉਸਦੇ ਗਰਭ ਠਹਿਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਦਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਥਰ ਹੋ ਗਈ :

> ਧੀਆਂ ਵਰਗੀ ਤੇਰੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਜੁਆਕ ਠਹਿਰ ਗਿਆ, ਪਾਪੀਆ। ਕਿਥੇ ਭਰੇਗਾ ਦੋਖੀਆ। ਤੂੰ ਤਾ ਬਾਪ ਦੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਕਲੰਕ ਲਾਅਤਾ। ----ਰੱਬਾ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਪਾਪੀਆਂ ਨਾਲ ਧਰਤੀ ਨਿਘਰਦੀ ਕਿਉਂ ਨੀ ̂ ਇਹ ਅੰਨਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਿਆ; ਜਦੋਂ ਨੰਗੀ ਧੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲੱਗਾ ਸੀ ̂

ਇਉਂ ਇਹਨਾਂ ਕਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱôਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਔਰਤਾਂ/ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਤੰਗੀਆ ਤੁਰਸੀ ਵਾਲੇ ਪਰਿਵਾਰਾ ਆਦਿ ਦੀ ਬਦਹਾਲੀ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਰੋਟੀ ਲਈ ਇਸ ਰਾਹ ਞੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਮ÷ਬੂਰ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕਈ ਉਪਜੀਵਕਾਂ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਇ÷ਤ-ਆਬਰੂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਮੁੱਲਾਂ-ਕਦਰਾਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਅਜਿਹੀ ਅਸਮਰਥ ਤੇ ਮਜਬੂਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਅੰਧਕਾਰੀ ਧੰਦਾ ਅਪਣਾਉਂਦੀਆ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਇਕ ਮôੀਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਮਾਨਵੀ ਪਾਸਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਰਥਹੀਣ ਹੋ ਨਿਬੜਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ। ਸਰੀਰਕ ਪਖੋਂ ਵੀ ਇਹ ਅਤਿ ਕਮ÷ੋਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਰੋਗਗ੍ਰਸਤ ਹੋ ਕੇ ਅੰਤ ਭਿਆਨਕ ਮੌਤ ਤੇ ਰਾਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਯਥਾਰਥ ਦਾ ਇਹ ਤ੍ਰਾਸਦਿਕ ਤੇ ਤਣਾਉਗ੍ਰਸਤ ਵਰਤਾਰਾ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦੀ ਵਿਅੰਗ ਧਾਰ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਅਮਾਨਵੀ ਚਰਿਤਰ ਪ੍ਰਤਿ ਰੋਸ ਦੀ ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਅਜਿਹੇ ਮਾਰਗ ਞੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੰਦਾਰਾ ਚਿਰਾਗ ਅਤੇ ਵਾਲੀਆ ਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮ÷ਬੂਰੀ ਦਾ øਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁੰਣ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਲਾਭ ਲਈ ਵਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਾਲੀਆ ਜਿਸ ਨੇ ਇਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਖੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਉਸ ਨੇ ਢਾਬਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਕਿਹੜੇ-2 ਕੁਕਰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੰਦਰਾ ਚਿਰਾਗ ਜੋ ਜਨ ਚੇਤਨਾ ਸੰਘ ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਦੇਹ ਵਪਾਰ ਦਾ ਧੰਦਾ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰਜਨੀ ਵਰਗੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਹੀ ਇਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਥਾਂ, ਇਕ ਤੋਂ ਿ÷ਆਦਾ ਵਾਰ ਵਿਕ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾਗਤ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਆਮ ਸਧਾਰਨ ਤੇ ਮ÷ਬੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮ÷ਬੂਰੀ ਦਾ øਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-2 ਅੱਡੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਪਾਰ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਤੋਂ ôਰੇਆਮ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਧੀਨ ਵਧਦਾ-ਫੁੱਲਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਨਾਵਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇਹ-ਧੰਦੇ ਨੂੰ ਵਿਅਕਤੀ ਮੂਲਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇô ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਕ ਉਪ-ਸੰਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੇਹ-ਵਸਤ, ਗਾਹਕ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਾਰਜôੀਲਤਾ, ਵਿਤਰਣ ਤੇ ਸੰਚਾਲਨ ਆਦਿ ਤਕ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਸਥਾਈ ਕੜੀਆਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮੁਨਾਫੇ ਦੀਆਂ ਅੰਤਰ-ਕੜੀਆਂ ਵਿਚ ਬੱਝੇ ਇਸ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਤੇ ਤ੍ਰਾਸਦੀਗਤ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਚਿਤਰਕਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਹੋ-ਜਿਹੀ ਦôਾ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਦ੍ਰਿô ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਔਰਤ ਜਾਤੀ ਕਈ ਪਖੋਂ ਪਿਸਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਰੂਰਤਾ/ਕਰੂਪਤਾ ਉਸ ਨੂੰ ਧੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਾਂ ਬਣਨ ਤਕ ਹੰਢਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਜੇਕਰ ਉਹ ਧੀ ਜਾਂ ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਤੇ ਪਿਉ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੇਰੋ÷ਗਾਰ, ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਜਾਂ ਬੇ÷ਮੀਨੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਨôਿਆ ਞਿ ਗਲਤਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਅ ਞੇ ਲਾਉਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਘਰਵਾਲੇ ਅਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕ ਲੋੜਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਧੰਦੇ ਵਲ ਆਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੈ। ਸਮਾਜਕ ਰਿôਤਿਆਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਇਸ ਕਦਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਧੀ-ਭੈਣ-ਨੂੰਹ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦੀ ਇ÷ਤ ਸਮਝਿਆਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ôਰੇ-ਬ÷ਾਰ ਨੀਲਾਮ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਬੇôੈਰਤੀ ਕੁਕਰਮ ਵਿਚ ਮਾਪੇ ਤੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੋਵੇਂ ôਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹ ਜੇਕਰ ਘਰਵਾਲੇ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰਵਾਲੀ ਕਿਧਰੇ ਹੋਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਵਸਾਉਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬੱਚੇ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਘਰ ਵਿਚ ਹੀ ਇਹੋ-ਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ôੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਓਉਂ ਅਸੀ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਔਰਤ ਉਹ ਬੇôੱਕ ਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਓਥ, ਭੈਣ ਦੇ ਰੂਪ ਓਥ, ਪਤਨੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਨੂੰਹ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਉਹ ਹੀ ਨਿôਾਨੇ ਓਥੇ ਹੈ। ਉਹ ਮਰਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਮਾਜਿਕ ਰੁਤਬੇ ਓਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਿਸ ਰਹੀ, ਉਹ ਸਰੀਰਕ ਪਖੋਂ ਵੀ ਪਿਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਰਾ/ਪਿਉ/ਪਤੀ ਉਸ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਹਾਲਤ ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਨਿਮਨਤਾ ਓਥ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਰੋ÷ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀਆ ਲੋੜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਾਹ ਓਥੇ ਚੱਲਣ ਲਈ ਮ÷ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀਆ ਹਨ। ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਰਾਹੀਂ ਇਹੋ-ਜਿਹੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰੋਸ ਅਤੇ ਰੋਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸøਲ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

Conclusion

ਇਹ ਧੰਦਾ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕਦਰ ਵਧਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਓਥ ਹੀ ਇਕ ਇੰਡਸਟਰੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਉਪਰੱਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਵਿਵਸਥਾ ਆਪ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਵਸਥਾ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ, ਸੱਤਾਧਾਰੀ ਸੱਤਾ ਇਸ ਓਥ ôਾਮਿਲ ਹੈ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਇਕ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਸੇਧ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ; ਸਿਰø ਤੇ ਸਿਰø ਆਪਣੇ ਸਵੈ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ। ਇਸ ਵਪਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾ ਓਥ ਵਿਦੇôੀ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਨੇਤਾ, ਪੁਲਿਸ ਅøਸਰ, ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਕਲਚਰ ਆਦਿ ਸਭ ôਾਮਿਲ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਓਥ ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਪ ਥੀਮ ਵਲੋਂ ਉਭਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਲੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਖਲਨਾਇਕ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰੰਤੂ ਆਪਣੇ ਮਰਭਗਤ ਸਾਰ ਵਿਚ ਸਾਡੀ ਅਸਾਵੀਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਖਲਨਾਇਕੀ ਨੂੰ ਦੇਹ-ਵਪਾਰ ਦੇ ਇਸ ਅਤਿ ôਰਮਨਾਕ ਧੰਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਲਨ ਰਾਹੀਂ ਅਜਿਹੇ ਖਲਨਾਇਕੀ ਚਰਿਤਰ ਦਾ ਪਰਦਾøਾô ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਸ ਦੇ ਅਤਿ ਅਮਾਨਵੀ ਅਤੇ ਸਾਬਤ-ਸਬੂਤ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਘਿਟਾਉ *(ਗਕਦਚਫਵਜਰਅ)* ਉਸਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਤਿ ਨਿਮਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਰੁਚੀ ਉੱਤੇ ਕਾਟਵਾਂ-ਵਿਅੰਗ ਵੀ ਸੁਟਦੀ ਹੈ। ਇਓਉਂ ਬਲਦੇਵ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਚਸਕੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਖੁਲੀ ਲੱਚਰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰôਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜਕ, ਆਰਥਿਕ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਯਥਾਰਥ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲôੀ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੇ ਅਸਲੀ ਚਰਿਤਰ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੀ ਸੂਝ-ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵਿਚ ਸਾਰਥਕ ਸੇਧ ਦੀ ਆਂਤਰਿਕ ਸੁਰ-ਧੁਨੀ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਸੰਰਚਨਾਤਮਕ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਮੁੱਲ ਹੈ।

ਸੰਦਰਭ

1. Frolov (ed) H. Dictionary of Philosophy.
2. Encyclopedia of Social Sciences.
3. Ronald W.Smith & Frederick W.Preston, Sociology: An Introduction.
4. Dr. Santosh Kumar Mukhrji, Prostution In India.
5. Captain F.D.Kolabawala, Sex, Slaves In India.
6. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਗੰਧਲੇ ਪਾਣੀ
7. ਉਹੀ
8. ਉਹੀ
9. ਉਹੀ
10. ਉਹੀ